

ANGORA: L'AUBE DE LA TURQUIE NOUVELLE (ANKARA: YENİ TÜRKİYE'NİN DOĞUŞU)

Şakire (FURTUN) TAHNAL

-

Yirminci yüzyıl başlarında Anadoluyu sıkça ziyaret etmiş olan Fransız gazeteci-yazar Jean Schlicklin, dönem içerisinde ülkenin içinde bulunduğu durumu ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna giden süreci yakından takip etmiş, gözlemlerini 1922de Pariste yayınlanan Angora: Laube de la Turquie Nouvelle başlıklı kitabında derlemiştir. AVİM, önemli bir tarihi tanıklık olan ancak kütüphanelerin tozlu raflarında unutulmuş olan bu eserin İngilizce ve Türkçe çevirilerinin önümüzdeki dönemde yayınlanacağını ümit etmektedir.

Bu yazı, Türkiyenin önemli dış politika konularından biri olan Ermeni sorunu ile ilgili olan ve Jean Schlicklinin Angora:Laube de la Turquie Nouvelle başlıklı kitabında önemle üzerinde durduğu yirminci yüzyıl başlarında Anadolu'daki Ermenilerin durumu ile gözlemlerini içeren pasajların kısa bir özetini sunmayı hedeflemektedir.

Jean Schlicklin, ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan Ermeni sorununun müsebbibi olarak Rusya ve İngiltereyi işaret etmektedir. Bu yıllarda, dönemsel bazı değişikliklere rağmen, her iki devlet de Osmanlının rakibi/düşmanı konumundadır. Hem İngiltere hem de Rusya Anadolu'da ortaya çıkacak karışıklıkların kendi çıkarlarına hizmet edeceğine inanmışlardır. Dahası, kurulacak bir Ermeni devleti, Rusya için Akdenize açılan bir kapı, İngiltere için ise Moskovaya karşı potansiyel bir siper olarak algılanmaktadır.

Yazarın gözlemlerine göre, Rusya Anadolu'daki ajanları sayesinde Ermenileri Kürtlere, Kürtleri de Ermenilere karşı kışkırtma politikasını başarıyla yürütmüştür. Bunun sonucu olarak, Ermeniler Türklere ve Kürtlere, Kürtler de Türklere ve Ermenilere karşı tam anlamıyla bilenmiş ve çatışma ortamı olgunlaşmıştır. Şiddetin dozu sürekli artmış ve yüzyıllarca bir arada ve uyum içinde yaşayabildikten sonra, 1894te Kürtler tarafından Ermenilere karşı bir katliama girişilmiştir. Bu katliam, Vandaki Osmanlı makamları tarafından durdurulmuştur.

Osmanlı Devleti savaşa girmeden bir ay önce Çar II. Nicolas, Ermenileri Osmanlıya karşı kışkırtmak ve Rusya tarafına çekmek için propaganda faaliyetlerine ağırlık vermiştir. Rusyaya ek olarak, liderleri İstanbul ve yurtdışında olan bazı Ermeni gruplar da Anadolu'daki Ermenileri isyana teşvik için faaliyetler yürütmüştür. Jean Schlicklinin anlatımına göre, Bitlisteki Rus konsolosu bu durumla ilgili olarak St. Petersburga şöyle bir istihbarat notu iletmiştir: Bitliste Ermeni Devrimci Federasyonu savaşa hazır bir şekilde

bulunmaktadır. Bu komitenin diğler üyelerinden 100.000 kiři Muştadır ve Osmanlı ordusuna karşı savaşmaya hazırdır. Yazarın anlatımından ortaya çıkan řey, dđnem içerisinde Osmanlının dűřmanlarının yalnızca yabancı devletler olmadığı, ülke içinde de organize olmuş grupların ülkeyi zayıflatmak ve savunmasız bırakmak için ciddi faaliyetler gđstermekte olduğudur.

Anadolunun doğusundaki tehlikenin ciddi bir seviyeye ulaşması ve Vanın Ermeniler tarafından ele geçirilmesinin ardından, bđlgedeki Ermenilerin ülkenin iç kısımlarına gđ ettirilmesine karar verilmiştir. Fakat iletişim araçlarının yetersizliği ve iaşe konusunda yaşanan sıkıntılar çok sayıda Ermeninin gđ yollarında telef olmasına neden olmuştur. Bu esnada, Osmanlı ordusu Ermeni isyancıların ve Rus ordusunun baskılarına dayanamayarak geri çekilmek durumunda kalmıştır.

Jean Schlicklin, Műslűmanların da toplu gđe maruz kaldıėını, açlık, soėuk ve çeřitli hastalıklardan dolayı Műslűmanlar arasında da ciddi kayıpların yařandıėını aktarmaktadır. Jean Schlicklinin ilginç bir gđzlemi Műslűman grupların gđ yollarında Arap ve Kűrt çetelerin saldırılarına maruz kaldıklarıdır. Yazara gđre, İngilizler tarafından iřgal edilen yerlerdeki Műslűmanlar, Hristiyanlar kadar acı çekmiřlerdir.

Jean Schlicklin 1919 yılının sonlarında yűz kadar Tűrk kđyűnűn yakıldıėını, 135.000 kiřinin de öldürűldűėűnű aktarmaktadır. Karsın iřgali sırasında yűz kadar Műslűman asker Ermeni ordusu tarafından katledilmiřtir. Yazar, saldırıya uėrayan Műslűmanların kűek bir kısmının Azerbaycana kaçtıėını belirtmektedir. 1920 yılı boyunca Tařnak Partisi yeleri sadece Ermenistandaki deėil Azerbaycandaki Műslűman halka da saldırılar gerçekleřtirmiřtir. Ermenistanda Bolřeviklerin iktidarı alması olayları sonlandıran etken olmuřtur.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: TAHNAL, şakire (FURTUN). 2026. "ANGORA: L'AUBE DE LA TURQUIE NOUVELLE (ANKARA: YENİ TűRKİYE'NİN DOėUŐU)." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2015 / 120. Ekim 01. Eriřim Nisan 18, 2026. <https://www.avimbulten.org/public/tr/Yorum/ANGORA-L-AUBE-DE-LA-TURQUIE-NOUVELLE-ANKARA-YENI-TURKIYE-NIN-DOGUSU>

Sűleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 ankaya-ANKARA / TűRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır